

• אינה באה – לעיכובא? האחרונים – דין באדם או דין בקרבן

1. קובץ שעורים ביצה אות נא

ויש לחקור, בהא דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, אם הוא לעיכובא, או למצוה, ואם הקריב ממעות מע"ש הקרבן כשר, ואי נימא דהקרבן כשר, אפשר דלא שייך כאן מתנה ע"מ שכתוב בתורה.

2. מקדש דוד קדשים סימן י

ונראה דאצטריך קרא דפסול בשהביא מן המעשר, דזה דצריך קרא לתודה ולשלמים דבאין מן המעשר הוא מדין של המעשר דאצטריך קרא דרשאי ליקח בכסף מעשר שני שלמים ותודה אבל לא שאר קרבנות, אבל אין זה דין בקרבנות, א"כ אם עבר ולקח אינו נפסל משום זה, ומש"ה אצטריך קרא דחטאת אינו בא אלא מן החולין, היינו שזה דין בקרבן שאינו בא ממעשר והוי פסול בקרבן.

3. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת מעשר שני פרק א הלכה ג

אין מביאין קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות מדמי מעשר שני ואם הביא יאכל כנגדן... וא"ר הילא מן מה דתנינן יאכל כנגדן הדא אמרה קדשו. אמר רבי יוסי מכיון שמשך נקנה המקח מכאן ואילך מקח אחר הוא.

1. רש"י ותוספות ד"ה נזיר ואינו מגלח

2. תרומת הדשן סימן שנ

ומוכח התם מפרש"י ומהתוס' שהטעם הוא משום דאמרינן תפיס לשון ראשון, ומיד כשאמר הבו ד"מ זוז לפלוני זכה בהן משום דככתובים וכמסורים דמי, ומאי דקאמר אח"כ ולינסיב ברתא אי בעי עביד ואי בעי לא עביד. וה"ה בני"ד מה שאמר שיתן מנכסיו לבת בנו כ' ליטרא אותה צוואה מיד ככתובים וכמסורים דמי. ומה שצוה אח"כ שתקנה בהן חגורה תפיס ל' ראשון וחגורה אי בעי קניא ואי בעי לא קניא. אמנם כל ימי תמתי אהך פיסקא דתלמודא דבשלמא אהא דקאמר לעיל מינייה האומר הרי עלי עולה ואצא בו ידי חגיגה, איכא למימר ביה תפוס ל' ראשון משום דהואיל ויצא מפיו הרי עלי תו לא מצי למהדר, אבל שכ"מ מצי למהדר לגמרי אי בעי וכ"ש דמצי אח"כ להתנות כמה שירצה האיך נוכל לומר תפוס ל' ראשון

3. רי"ף מסכת בבא בתרא דף סו עמוד ב

מאי טעמא לישנא קמא לישנא דמתנה היא בין בזווי בין בברתא הילכך אי בעי תרוייהו שקיל ואי בעי חד מינייהו שקיל אבל לישנא בתרא ברתיה תנאה וזווי מתנה הילכך אי מקיים ליה לתנאיה שקיל ואי לא שקיל:

4. המאור הקטן מסכת ביצה פרק ב דף י עמוד א.

פירשה הרי"ף ז"ל בפרק מי שמת לישנא קמא לישנא דמתנה הוא בין בזווי בין בברתיה כולה כדכתיבנא התם בהלכות ויש מפרשים משום דכל תנאי שקדמו מעשה אינו תנאי ודעתינו נוטה לזה הפירוש. אף על פי שיש הרבה מן החכמים שאמרו דלא בעי תנאי כפול ותנאי קודם למעשה בממון אלא באיסורא בלחוד כגון גיטין וקידושין שהרי אנו הולכין בממון אחר אומדן דעתא ומה לנו לדקדק בכל לשון שהוציא בו תנאו לא יהא אלא שיהא גלויי דעתא בעלמא ולי לא נראה כן דשאני היכא דהוציא התנאי בשפתיו ממי שלא הוציא בשפתיו וגלה בדעתו שזה גלה בו דעתו יש לומר אם היה מוציא בשפתיו היה מוציא כהלכה וזה הוציא בשפתיו ולא הוציא כהלכה כמו שאנו למדין מתנאי בני גד ובני ראובן אין תנאו כלום והמעשה מקוים והתנאי בטל ומשנה שלימה היא לענין ממון בבבא מציעא בפרק השוכר כל תנאי שמעשה בתחלתו אינו תנאי.

5. מלחמת ה' מסכת ביצה פרק ב - יום טוב [המתחיל בדף ו עמוד א]

ודאי כדברי רבינו הגדול ז"ל ודומה הוא לזו שאמר רבי יוחנן נדור ואינו יוצא נזיר ואינו מגלח דהתם נמי טעמא דמילתא משום דכיון דלא אמר על מנת שאצא בה ושאלח לא הוי תנאה ולא תלה נדרו בכך שאלו אמר על מנת ודאי יוצא ומגלח כאותה ששנינו שאגלח בבית חוניו יצא והכי מוכח בהדיא בגמרא התם בפרק בתרא דמנחות וכאן נמי לא תלה מתנתו בנשואי בתו שאלו תלה אותם בהם תנאו קיים לפי שמעולם לא אמרו תנאי כפול בשכיב מרע שכל דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו בין במעשה בין בתנאי שלא יהא צריך לדקדוקי התנאין ותטרף דעתו עליו...

ומה שכתב בעל המאור ז"ל שיש הרבה מן החכמים שאמרו דלא בעי תנאי כפול ותנאי קודם למעשה בממון ולא נראה לו כן אבל דעת רבינו הגדול ז"ל הוא שהעידו תלמידיו עליו ומצוי בתשובת שלו וצריך לפנים שיעקר הכתוב בממון ובפרק שבועת העדות אמרו בהפך דכי בעי תנאי כפול בממונא אבל באיסורא לא וסוטה ועדים וכן גיטין וקדושין איסורא דאית ביה ממונא הוא אבל יש לומר כמו שכתב הרב רבי שמואל רומרוגי ז"ל בפרק יש נוחלין שלו דכי בעי תנאי כפול בגיטין וקדושין לרווחא דמילתא מדאתקין שמואל לחומרא בגטא דשכיב מרע ואם מתי ואם לא מתי הא בדיני ממונות [דף י עמוד ב] לא קי"ל כר"מ דיחידאה הוא ומיהו לענין תנאי קודם למעשה שנאוה לדר"מ...

6. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף כ עמוד א

הא דאמר רב פפא ארבע מאה זוזי שקיל וברתיה אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב. יש מי שפירשה משום דהוה ליה מעשה קודם לתנאי וכל תנאי שקדמו מעשה תנאו בטל וכדתנן במציעא בפי השוכר את האומ' (צ"ד א'), וכן פי' הרי"ף ז"ל. ואינו מחזור דא"כ מאי אתא רב פפא לאשמועינן מתניתין היא, [ואין] לאשמועינן דהלכתא כהיא סתם מתני' התם הול"ל, אי נמי לימא דתנן, ועוד מאי שייטיה דהא הכא. והראב"ד ז"ל השיב על מי שפירש כן דודאי אם אמר על מנת שישא בתי אי נסיב שקיל ואי לא נסיב לא שקיל שאם אי אתה אומר כן יצא משפט מעוקל הוא התנה שלא יטול אלא (טעמא) כשישא ואנו נאמר שיטול ולא ישא, אבל לא אמרו תנאי שקדמו מעשה דתנאי בטל וכן כל מה שאמרו בתנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי ומעשה בדבר אחד אלא כשהמעשה נעשה מיד כעין נתינת גט וחליצת יבם שאין התנאי מבטל המעשה למפרע אלא אם כן נעשה התנאי בחוזק כעין תנאי בני ראובן ובני גד דלפי שבקשו שתנתן להם נחלתן מיד הוצרך משה לחזק התנאי ולכפול אותו ולהקדים הן ללאו, וכן בכל שאר הדרכים כשהתנאי ומעשה בדבר אחד כגון על מנת שתחזירי לי את הנזיר איך יתנה עליו מגופו לסתרו, ואף על גב דבמסקנא דההיא מטעמא אחרינא אתי לה מ"מ ילפינן מינה למילי אחריני היכא דליכא ע"מ אלא באם ומענתה כל התנאים שבעולם שהם באים לעקור המעשה כגון נתינת גט לידה או קדושין וחליצת היבם שנעשו מיד וכן בנתינת ממון שהוא נתינת מיד כגון שאמר אדם לחברו הילך מנה זה ויהיה לך אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני אם לא כפל תנאו או לא דקדק בענייני התנאים אינו תנאי, ומ"מ אם לא נעשה שום מעשה כגון

